

Toplumsal hareketlerin gelişim seyri içinde Sol'un 50 yıllık bilançosu

Yıldırım Koç

Vatan Partisi Genel Başkan Yrd., İşçi Sendika Bürosu Başkanı

1965 yılı Türkiye'nin siyasal ve toplumsal tarihinde önemli dönüm noktalarından biridir. Bu yıl aynı zamanda Türkiye'nin dış politikasında da kritik bir dönemeçtir. 1965 yılından günümüze Türkiye'de "sol" veya sosyalist/komünist hareketler çok büyük bedeller ödedi. Çok hatalar yapıldı ve yapılıyor. Ancak bu hataların nesnel temellerinin incelenmesi, günümüzdeki durumun anlaşılması açısından önemlidir.

Bu kısa yazı, Türkiye sosyalist/komünist hareketlerinin son 50 yıllık tarihine ilişkin bazı gözlemlerle sınırlıdır. 50 yılın sosyalist/komünist hareketlerinin tarihinin yazılması mutlaka bir ekip tarafından yapılması gereken çok kapsamlı bir çalışmadır. Dilerim günlük tartışma ve kavgaların dışında kalabilen uyumlu bir ekip, bu tarihi nesnel temelleriyle doğru bir biçimde yazar.

Yazıda, "sol" kavramı, "sosyalist" veya "komünist" anlamındadır. "Sosyalist" veya "komünist" kavramları ise, Marksizmi veya Marksizm-Leninizmi veya Marksizm-Leninizm-Maoizmi temel alan veya aldığını düşünen veya aldığını iddia eden kesimler için kullanıldı.

Avrupa'nın gelişmiş kapitalist ülkelerinde "komünist" kavramı ile "sosyalist" kavramı birbirinden çok farklıdır. Türkiye'de ise bir dönemin hukukî sıkıntıları ve Soğuk Savaş

döneminin anti-komünist propagandası, komünistlerin kendilerini "sosyalist" olarak sunmalarını getirmişti. Bu nedenle, Türkiye'de "sol"dan söz edildiğinde, en genel anlamıyla Marksistler anlaşılmalıdır.

Bir Marksist örgüt, belirli aşamalardan geçilmesini öngörse bile, nihai olarak sınıfsız ve sömürsüz bir dünya için mücadele eder. Sınıfsız ve sömürsüz bir dünyaya giden yol, 19. yüzyılın ortalarında ve üçüncü çeyreğinde çeşitli ülkeleri birlikte kapsayan enternasyonalist bir mücadele olarak algılanıyordu. Daha sonraları her ülkenin kendi mücadelesi ön plana çıktı. Ancak bir Marksistin nihai hedefi, tüm insanlığın tek bir çatı altında toplandığı, sınıfsız ve sömürsüz bir dünyadır.

Bir Marksisti, benzer hedefler güden diğer siyasal akımlardan ayıran temel özellik, toplumsal süreçlere tarihsel maddeci bir anlayışla yaklaşmaktır. İnsanlığın sınıfsız ve sömürsüz bir dünya doğrultusunda ilerlemesi, insanların ikna edilmesiyle değil, kapitalizmin gelişmesinin yarattığı sorunlarının çözümünün ancak bu doğrultuda atılacak adımlarla mümkün olabilmesiyle gerçekleşecektir.

Marksistler devrim simyagerleri değildir. Şartlar olgunlaşmadan ve şartlar olgunlaştığında da örgütlü mücadele olmadan toplumun ilerlemesi sağlanamaz. Şartlar olgunlaştığında ortaya çıkan enerji, doğru siyasal önderlikle,

insanlığın ilerlemesi doğrultusunda yönlendirilebilir.

Bunlar çok genel doğrular. Ancak Türkiye sosyalist/komünist hareketleri tarihinde ve hatta günümüzde, bu konuda çok önemli eksikliklerin olduğu söylenebilir.

Marksizm, özellikle 19. yüzyılın ilk yarısında İngiltere’de çok sertleşen sınıf mücadelesine ilişkin gözlemlere dayanarak, kapitalizmin yarattığı sorunların işçi sınıfı ile sermayedar sınıf arasında uzlaşmaz bir çelişki ve çatışma ortamı yarattığını belirledi. Bu çelişkinin yarattığı enerjinin kapitalizmin yıkılmasına yol açacağı tespitini yaptı. Bu süreci yönetebilmek için de siyasal örgütlenmeyi gündeme getirdi.

1871 Paris Komünü ve 1917 Rus Devrimi deneyimleri, sınıf mücadelesinin yarattığı enerjinin yanı sıra, vatan savunmasının yarattığı enerjiye de dayanıyordu. Benzer bir süreç, Çin, Vietnam, Kore devrimlerinde de yaşandı.

Toplumsal ilişkilerde çok çeşitli, bazen uzlaşan, bazen uzlaşmaz çelişki/çatışmalar oluşur. Marksistler, toplumda çeşitli kesimler arasında ortaya çıkan çelişkileri analiz ederek, bunların hangilerinin insanlığın ilerlemesi açısından yararlı ve değerlendirilebilir enerjiler yarattığını inceler ve siyasi strateji ve taktiklerini ona göre belirlerler.

Sınıf mücadelesi bu açıdan önemlidir. Ancak bir toplumda etnik köken veya inanç farklılıklarına dayalı çelişkiler de olabilir. İnsanlar salt politik varlıklar değildir. İnsanların siyasal ve sınıfsal kimliklerinin yanı sıra ve bazen onlardan daha da önemli olarak etnik kimlikleri, inanç aidiyetleri vardır. Kişinin dinsel inancı, mezhebi, varsa tarikatı, cinsel tercihi, tuttuğu futbol takımı, gelenek ve görenekleri, doğduğu ve özelliklerini taşıdığı bölge de toplumsal çelişki kaynağı olabilir.

İşçi sınıfı içinde de işçi-memur ayrımı, beyaz ve mavi yakalı ayrımı, taşeron işçisi-kadrolu işçi ayrımı, meslek ve pozisyon farklılıkları gibi etmenlere dayalı çelişkiler vardır. Bu aidiyetler veya kimlikler arasında çıkan çelişkilerin her zaman insanlığı ileriye götürdüğü söylenemez. Ekonomik koşulların

iyi olduğu, geçim kaygısının geri plana itilebildiği dönemlerde kitlelerin davranışlarını bu aidiyetler ve bunların yol açtığı çelişki ve çatışmalar belirleyebilir.

Bu nitelikteki toplumsal tepkiler feminizm, çevrecilik, HES karşıtlığı, yeşiller, yaylalara sahip çıkma, nükleer karşıtlığı, LGBT olarak ortaya çıkabilir. Önemli olan, bu hareketlerin yarattığı muhalefetin ve enerjinin nihai olarak sınıfsız ve sömürsüz bir dünya mücadelesine olası etkilerinin doğru değerlendirilmesidir. Bir Marksisti sıradan bir hümanistten veya yardımseverden ayıran, bu değerlendirmedir.

Sınıf mücadelesinin geri planda olduğu böylesi durumlarda mevcut düzene karşı toplumsal muhalefet arayan Marksistlerin bu konuda yanlış değerlendirmeler yapmaları az rastlanan bir olay değildir. 1995 yılında Özgürlük ve Dayanışma Partisi kurulduğunda öne çıkarılan çelişkiler ve günümüzde bazı sosyalistlerin türban, cinsel tercih ve benzeri konulara verdikleri önem, bu yanlış tavırların örneklerindedir.

Büyük bir toplumsal enerji yaratan bir olgu da, bir halkın (etnisitenin, milliyetin veya milletin) ayrı bir devlet kurma mücadelesidir. Bu enerji bazı durumlarda sınıfsız ve sömürsüz bir dünya mücadelesine yönelir; bazı durumlarda bu mücadeleyi engellemenin bir aracı olarak kullanılır. Ulusal Kurtuluş Savaşımız ve günümüzde Türkiye’deki anti-empyralist mücadele, dünyada gericiliğe karşı mücadelenin bir parçasıdır. Emperyalizmin desteğindeki milliyetçi hareketler ise, dünyada gericiliğin destekçisidir.

Türkiye sosyalist/komünist hareketlerinin 50 yıllık bilançosunu özetlemeye çalışırken, incelenmesi gereken öncelikli konulardan biri, sınıf mücadelesinin veya vatan mücadelesinin ciddi bir toplumsal muhalefete yol açmadığı ve bir enerji yaratmadığı koşullarda, düzene karşı çıkan Marksistlerin, insanlığın ilerlemesine ne kadar katkıda bulunacağı kuşkulu başka aidiyetler temelindeki muhalefetlere dayanma çabalarıdır.

Bu konularda yapılan hatalar, hem Marksistlerin büyük bedeller ödemelerine neden

olmuş, hem de sınıfsız ve sömürsüz bir dünya mücadelesine zarar vermiştir.

Marksistlerin en yaygın kullandıkları ifade, “somut şartların somut tahlili”dir. Ancak bu ilkenin bilimsel biçimde yapıldığı durumlar neredeyse istisnadır. Sübjektivizm veya öznelcilik son derece yaygındır.

Türkiye’de “sol”un 50 yıllık bilançosu çıkarılırken, “enternasyonalizm” anlayışının yanlış kavranması ve uygulanmasının yol açtığı sorunlar da önemlidir. 1920’ler ve 1930’larda sosyalistlerin “enternasyonalizm” adına Türkiye’deki toplumsal ve siyasal mücadelesi, Sovyetler Birliği’nin çıkarları temel alarak biçimlendirilmişti. Günümüzde ise bazı çevrelerce, “küresel saldırıya karşı küresel direniş” gibi bir anlayışla, emperyalist ülkelerde emperyalizmin payandasına dönüşmüş sınıfsal ve siyasal yapıların çizgisi benimsenmektedir.

Türkiye’de yaşayan bir Marksist için, sınıfsız ve sömürsüz bir dünya doğrultusunda atılacak adımların ilk aşaması, bağımsız ve demokratik bir Türkiye’nin kurulmasıdır. Bu da, işçi sınıfının nüfusun yaklaşık yüzde 70’ini oluşturduğu koşullarda, öncelikli olarak işçi sınıfını temel alan ve işçi sınıfın mücadelesini tüm anti-emperyalist güçlerle birleştiren bir vatan mücadelesiyle gerçekleştirilebilir. Ancak sınıf mücadelesinin ve vatan mücadelesinin bütünleşik enerjisi Türkiye’yi ileriye götürebilir.

1965-1975 dönemi

1965 yılında Türkiye’de işçi sınıfının sermayedar sınıfa karşı mücadelesi sınırlıydı. İşçilerin önemli bölümü yarı-mülksüzleşmiş, köyle bağları devam eden kişilerdi. İşçi sınıfının memur statüsünde istihdam edilen kesimlerinin büyük çoğunluğu kendilerini “işçi” olarak görmüyordu. Marksistlerin büyük çoğunluğu da, ücretlilerin hukuki statüleriyle sınıfların birbirine karıştırıyor ve memurları “küçük burjuva” olarak niteliyordu.

Bu yıllarda topraksız ve az topraklı köylülüğün büyük toprak sahiplerine karşı mücadelesi çok zayıftı. Kır küçük burjuvazisinin (tütün, fındık, üzüm, vb üreticilerinin) eylemleri de

bazı mitingleri aşamadı. Kent küçük burjuvazisi (esnaf-sanatkar) ise sessizdi. Bu kesimlerin sınırlı sınıf mücadelesi ile sosyalist sol arasında etkili ve kalıcı bağlar oluşmadı.

1961 yılında sendikacılar tarafından kurulan Türkiye İşçi Partisi’nin 1962 yılı başlarında Türkiye Komünist Partisi (TKP) üyesi Mehmet Ali Aybar, Behice Boran, Sadun Aren, Nihat Sargın gibi komünistlerin yönetimine girmesi, Türkiye’de yeni bir dönemin başlangıcı oldu. TİP’in 1965 milletvekili genel seçimlerinde oyların yüzde 3’ünü alarak 15 milletvekiliyle Millet Meclisi’ne girmesi ve Millet Meclisi’ndeki TİP Grubu’nun çok etkileyici ve başarılı çalışmaları, Türkiye’de sosyalist düşüncenin yayılmasında etkili oldu.

Türkiye İşçi Partisi, özellikle 1964 İzmir Kongresi sonrasında, sosyalist düşüncelerin ve antiemperyalist ruhun kitlelere yaygınlaştırılmasında çok önemli başarılar elde etti. TİP milletvekillerinin Millet Meclisi’ndeki çalışmaları ve mücadelesi, o tarihe kadar farkında olunmayan birçok konunun öğrenilmesini sağladı.

Türk Ceza Kanunu’nun 141. ve 142. maddelerindeki önemli kısıtlamalara karşı sosyalist/komünist metinler dilimize çevrildi, yayımlandı ve özellikle gençler arasında yaygın biçimde okundu. *YÖN, Türk Solu, Ant, Aydınlik Sosyalist Dergi, Proleter Devrimci Aydınlik, Sosyal Adalet* gibi dergiler de Türkiye’de toplumsal yapının ve dinamiklerin kavranması açısından önemli katkılarda bulundu.

1960’lı yılların ikinci yarısı, dünyada anti-emperyalist ve sosyalist güçlerin geliştiği dönemdi. Dünya nüfusunun üçte biri komünist partilerinin yönetimi altındaydı. Fransa ve İtalya gibi emperyalist ülkelerde Komünist Partileri güçlü bir kitle tabanına sahipti. Üçüncü Dünya ülkeleri ise, Bağlantısızlar Hareketi içinde antiemperyalist bir çizgi izliyordu.

Ancak Türkiye’de sosyalizmin geniş kitlelere ulaştığı bu dönem, dünyada kapitalizmin altın çağının, Türkiye’de ise ufak tefek arızalar dışında ekonomik büyümenin yaşandığı yıllardı. Geniş halk kitlelerinin yaşam standardı sürekli olarak yükseliyordu. Halkın tüketim

kalıbı yeni ürünlere erişimle sürekli genişliyordu. Yurtdışına çalışmaya gidenlerin gönderdikleri önemli miktarlardaki para, yoksulluğun azaltılmasında önemliydi.

Yoksulluk vardı; ancak yoksullaşma yoktu. Bu dönemdeki sosyalist hareketlerin çok büyük bölümü, yoksulluğun insanların tepkisine yol açacağını düşünüyor ve büyük beklentiler içine giriyordu. Birçok sosyaliste göre, halk yoksulluğun farkında değildi, cahildi, bilgisizdi. Yoksulluğu kendisine anlatıldığında ve gerçeklerle birlikte alternatif bir dünya olasılığı kendilerine aktarıldığında, sosyalistler kolayca halkın desteğini alacaktı.

Özellikle bir tarafta 1968-1970 döneminde fabrika işgallerinin ve işçi eylemlerinin yayılması ve 15-16 Haziran olayları, diğer tarafta bazı bölgelerde toprak işgalleri ve küçük üretici mitingleri, böyle bir altyapının oluştuğu havasını veriyordu.

Bu dönemde Sovyetler Birliği tarafından geliştirilen “kapitalizmin üçüncü bunalım dönemi” tezi, ülkemizde sosyalistler arasında yaygın kabul görüyordu ve Türkiye’de halkın durumunun kavranmasını zorlaştırıyor, sübjektivizmi körüklüyordu.

Türkiye’de devlet politikası 1962 yılındaki füze krizi ve 1964 yılında Başkan Johnson’ın Başbakan İnönü’ye mektubunun ardından değiştirildi; Türkiye’nin dış politika arayışlarına Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Sovyetler Birliği de girdi. Özellikle Türkiye’nin SSCB ile ilişkilerinin gelişmeye başlaması ABD’nin Türkiye’de bazı güçleri harekete geçirmesine yol açtı. Türkiye ile SSCB arasında 1972 yılı Nisan ayında imzalanan “İyi Komşuluk İlişkileri Bildirgesi”, bu ilişkilerde yeni bir dönemin başlangıcı olması açısından çok önemliydi.

1965 yılında Kürdistan Demokrat Partisi (Türkiye) kuruldu. Aynı yıl, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi’nin başına Alpaslan Türkeş geçti. Bu yıllarda Türkiye’de komünizmle mücadele dernekleri kurulmaya başladı. Aykut Edibali’nin önderliğindeki Yeniden Milli Mücadele Hareketi de bu yıllarda örgütlendi.

Bu hareketler, 1965-1971 döneminde TİP’e ve özellikle çok etkili bir örgütlenme olan Türkiye Öğretmenler Sendikası’na karşı sistemli saldırılara başladı. 8 Temmuz 1969 günü TÖS’ün 2. Genel Kurulu’na katılan 900 dolayında delege ve konuşan Kayseri’de Alemdar Sineması’nda yakılma girişimi, bu saldırıların zirvesiydi.

Türkiye’de sosyalizmin daha fazla öğrenilmesi ve dünya sosyalist hareketlerindeki gelişmeler, Türkiye’de sol içinde çeşitli bölünmelere yol açtı. Ancak bu bölünmelere karşın, sosyalist sol içinde birbirine karşı şiddet kullanma anlayışı ve uygulaması son derece sınırlıydı; diyalog ve tartışma sürebiliyordu. Eleştirilerdeki üslup da günümüzdekine göre çok daha yumuşaktı.

Milli Demokratik Devrim-Sosyalist Devrim tartışması ve bölünmesi, programa ilişkin idi.

Legal-illegal mücadele ve örgütlenme; silahlı mücadele-parlamentar mücadele; devrimin kırlardan şehirlere-şehirlere kırlara geliştirilmesi gibi konular ayrışma kaynağı oldu.

Ancak sınıf mücadelesinin ve bu temeldeki kitle hareketlerinin 1970 yılının ikinci yarısında gerilemesiyle birlikte, düzeni değiştirmek isteyen sosyalist hareket içinde, ilişki kurulacak toplumsal muhalefet tercihlerinde ve iktidar mücadelesi yöntemlerinde farklı eğilimler ortaya çıktı.

Bu yıllarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da eşkıyalık yaygındı. Eşkayla mücadele ve Kürt kökenli halkın olası hareketliliğine karşı köylere komando ve jandarma baskınları yapılıyor, halka eziyet ediliyordu. Özellikle 1967 yılındaki Doğu mitinglerinden sonra bu baskılara karşı bir muhalefet gelişmeye başladı. TİP içindeki “Doğu Grubu”nun da etkisiyle bu potansiyel önem kazandı. İşçi ve topraksız köylü hareketlerinin gerilediği bir dönemde, Kürt milliyetçilerinin hareketinin ileriye dönük bir enerji yaratabileceği umutları arttı. TİP’in 29-31 Ekim 1970 tarihinde toplanan IV. Kongresi’nde bu konuda alınan karar, TİP’in Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmasına yol açtı.

Sınıf mücadelesinin yetersizliğini telafi edecek toplumsal muhalefet arayışında Kürt milliyetçiliğine yönelmesi, sosyalist solun Kemalizmden kopmasına ve zaten sınırlı olan sınıf mücadelesinden önemli ölçüde soyutlanmasına neden oldu. Sosyalist solun bir bölümünün Sovyetler Birliği'nin yönlendirmesi altında olması Kemalistlerle ilişkileri daha da kötüleştirdi.

İkinci eğilim, silahlı mücadele biçiminde ortaya çıktı. Küba Devrimi'nin fokoculuk anlayışı THKO'nun politikalarında etkili oldu. THKP/C'nin öncü savaşı anlayışı da, Kropotkin'in "İsyan Ruhı" makalesinin anlayışını yansıtıyordu: Halk düzene karşı tepkiliydi; ancak devletin gücünden korkuyordu. Öncünün silahlı propagandası kitlelerin harekete geçmesini sağlayacaktı. Evrim ve devrim aşamalarının içiçe geçtiği ileri sürüldü. Determinizm-volontarizm ikileminde Doğu'ya gidildikçe volontarizmin ağırlık kazandığı savunuldu.

Üçüncü eğilim, sosyalizan bir girişim olan Yön-Devrim çizgisinin kitle hareketleri yerine Türk Silahlı Kuvvetleri içindeki bazı radikal subayların darbesine bel bağlamak biçiminde gelişti. 9 Mart Darbesi girişiminde bazı sosyalist örgütlerin de işin içinde olması bu anlayışın ürünüydü.

Marksistler "düzen değişikliği" istiyordu; halbuki geniş kitleler açısından geçmişten beri süregelen yoksulluğu mevcut kapitalist düzen içinde aşabilmenin düzen-içi yolları mevcuttu. Ekonomi büyüyor, istihdam olanakları artıyordu. İnsanlar Kapitalist düzen içinde de geleceğe umutla bakabiliyordu. Sendikalaşma/toplu pazarlık/grev hakları, gerçek ücretlerde artışa yol açmıştı. Köylülüğün gelirleri de yükseliyordu. Köyden kente göç, çağdaş olanaklara erişimi kolaylaştırıyordu. "Almancılık" kolaycı bir kurtuluştu. Köylere elektrik-yol-su gidiyordu.

Bu yıllarda Marksizm ve sosyalizm yeni yeni öğreniliyor ve özümseyiyordu. Sınıf mücadelesi temelli toplumsal muhalefet ilk kez kitlesel biçimde geliyordu. TKP'den devralınabilen sağlam bir ideolojik/politik

miras yoktu. Birbiri ardı sıra tevkifatlar yaşamış olan TKP'den geriye kalan kadroların geçmişte kitlelere önderlik edebildikleri deneyimler de olamamıştı. Bu dönemin sosyalistleri birçok açıdan karda iz açtı; kendi hatalarını yaparak ve hatalarından öğrenerek legal kitle mücadelesinde etkili olmaya çalıştı. Ancak bu dönemde dünya sosyalist/komünist hareketindeki bölünmeler Türkiye'ye de yansdı. SBKP-ÇKP bölünmesi, Çin'deki Kültür Devrimi, Çekoslovakya'nın işgali gibi gelişmeler Türkiye sosyalist hareketinde de yansımalarını buldu.

12 Mart Darbesi, zaten yenilmiş olan silahlı eylemcilere veya işçi hareketine karşı değil, radikal bir subay hareketi olan 9 Martçılara karşı yapıldı. Ancak özellikle Efraim Elrom'un THKP/C tarafından kaçırılması ve öldürülmesinin ardından, yaygın bir baskı dönemine geçildi. Balyoz hareketleriyle binlerce insan işkenceden geçirildi. Kontrgerilla'nın doğrudan işin içinde olduğu süreçte büyük zulüm uygulandı.

12 Mart 1971 öncesinde "sol"un en önemli özelliği, anti-emperyalizm temelinde millicilikti. "Sol" 1961 Anayasasını savunuyor, Anayasadaki temel hedefleri hayata geçirmeye çalışıyordu. 13 Şubat 1967 tarihinde Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) kurulduğunda, bu örgütün adındaki "devrimci"lik, Anayasadaki reformların hayata geçirilmesi olarak açıklanıyordu. Kemalizmin anti-emperyalist ve bağımsızlıkçı niteliği, sosyalist sol ile diğer ilerici akımları birleştiriyordu. Türk bayrağı, "sol"un mitinglerinin vazgeçilmez simgesiydi. Buna karşılık, özellikle irticai hareketler, Amerikancıydı. İrticaya karşı Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bir güvence olduğu düşünülüyordu. Birçok eylemde "Ordu-Gençlik Elele" sloganı atılıyordu. Kemalizmin temel ilkelerine sahip çıkılması ve irticaya karşı mücadele, sınıf mücadelesinin yeterince gelişmediği koşullarda, sosyalistlerin kitlelere ulaşmasının ana aracıydı.

Sosyalist sol anti-emperyalist bir çizgi izliyor ve bu temelde geniş bir cephe oluşturmaya çalışıyordu. Ancak emperyalizme bağımlılığın halkın yaşamında meydana getirdiği ve

“olumlu” olarak algılanan gelişmeler de söz konusuydu. Buna karşılık, bağımlılık ilişkisinin olumsuz sonuçları ve riskleri halkın somut yaşantısına henüz yansımıyordu. Demiryolu politikasının terkedilerek hızlı karayolu yapımının getirdiği kolaylıklar, Coca-Cola, Amerikan üs ve tesislerindeki Amerikalıların kiraladıkları evlere ödedikleri yüksek kiralar, Amerikan askerlerinin üslerindeki gümrüksüz mağazalardan alıp el altından pazarladıkları ürünlerle kurulan “Amerikan pazarları”, okullarda öğrencilere dağıtılan peynir ve süt-tozundan pişirilen süt, vb, sosyalistlerin Amerikan karşıtlığının Sovyet propagandası olarak algılanmasına yol açıyordu. Türk Silahlı Kuvvetleri’nin NATO aracılığıyla sağladığı yeni silahlar da önemseniyordu.

Marksizmi yeni öğrenenlerin dini inançlar konusunda girdikleri gereksiz ve yanlış tartışmalar ve emperyalist güçlerin anti-komünist mücadelede dini inançları kullanmadaki başarıları da, halkın anti-emperyalist cepheye birleşmesini önlüyordu.

Kemalistlerle sosyalistlerin bağımsız ve demokratik Türkiye programı etrafındaki ittifakları 1970 yılı sonlarından itibaren sona erdi.

Sınıf mücadelesinin yetersizliğinin bir kesimi silahlı eylemlere itmesi, bu ittifakın bozulmasının nedenlerinden biri oldu. THKO ve THKP/C’nin silahlı eylemleri, sosyalistleri hem Kemalistlerden, hem halktan kopardı. Halkın desteğini almak amacıyla yapıldığı düşünülen silahlı eylemler, sosyalistlerin “anarşist” olarak nitelendirilmesine ve halktan tecrit edilmesine yol açtı.

9 Martçılar Kemalistti. Yıllar sonra Celil Gürkan’ın *12 Mart’a Beş Kala* kitabında yayımlanan anayasa taslakları, Kemalizmi daha da geliştirmeyi amaçlayan bir programlarının olduğunu göstermektedir. Ancak 9 Martçıların tasfiyesi ve bazı sosyalistlerin silahlı eylemleri, Türk Silahlı Kuvvetleri’ndeki NATO’cu unsurların etkisini daha da artırdı. Türk Silahlı Kuvvetleri, Atatürkçülüğe sahip çıkar gözüktü hareket ettiğinde, sosyalist solda Atatürk karşıtlığı öne çıktı. Özellikle kontr-gerilla örgütünde yapılan işkenceler ve sıkıö-

netim döneminde askeri cezaevleri ve mahkemelerindeki uygulamalar, sosyalist solda Kemalizm, ordu, devlet karşıtlığını pekiştirdi. 1975 yılından itibaren sosyalist solun yeniden yükseliş döneminde Türk bayrağının bir simge olarak kaybolmasının nedeni, bu dönemdeki uygulamalardır.

Ayrıca subayların gelirlerinin artırılması, subayları halktan koparan lojmanlar ve orduevlerinin yaygınlaştırılması, OYAK gibi kuruluşlar aracılığıyla subayların sermayeyle yakınlaşması da askerlere karşı olumsuz bir tavırın yerleşmesinde etkili oldu. 12 Mart 1971 Darbesi sonrasında 1975 yılına kadarki süreç, baskılar ve baskıların bir süreç içinde aşılması yıllarıdır.

1974 affıyla birlikte cezaevinden çıkan sosyalist/komünist kadrolar ancak 1975 yılından itibaren yeniden örgütlenmeye başlayabildi.

12 Mart Darbesi sonrasında yurtdışına çıkan bazı kişiler, 1960’lı yıllarda önemli bir etkisi olmayan Türkiye Komünist Partisi’nin 1973 Atılımı’nın gerçekleştirilmesini sağladı. 1975 yılından itibaren TKP’nin kitleselleşen gücü, bağımsız ve demokratik bir Türkiye’nin kurulması mücadelesinden çok, SSCB’nin Türkiye için uygun gördüğü politikalara odaklanmıştı.

12 Mart Darbesi öncesinde sosyalist harekette yer alanların epeyce bir bölümü de, yaşanan sıkıntılar sonrasında, siyasi mücadelenin dışına itildi veya çıktı.

Bu dönemde üniversite öğrencileri içinde epeyce genç antiemperyalist mücadeleye ve ardından sosyalizm mücadelesine katıldı. Ancak bu yıllarda üniversite diploması “insanın hayatını kurtaran” bir araçtı. 12 Mart döneminin baskı koşulları nedeniyle, “ülkeyi ve yoksulları kurtarma mücadelesi’ne katılmış gençlerin büyük bölümü “kendisini kurtarmayı” tercih etti.

Dünyadaki gelişmelerin de etkisiyle, “elimizi uzatsak yakalayacak gibi” olduğumuz devrimin, çok daha ciddi ve uzun vadeli bir mücadeleyi gerektirdiği, 12 Mart Darbesi sonrasında anlaşılabilir.

1975-1980 dönemi

1975-1980 döneminde Türkiye’de bir iç savaş yaşandı. Dünyada ise bir yumuşamanın ardından 1979’da Soğuk Savaş yeniden canlandı. Yumuşama döneminde Türkiye’nin ABD’den bağımsız bir politika izleme eğilimi güç kazandı.

Türkiye’nin ABD ile ilişkileri, 1 Temmuz 1974 tarihinde haşhaş ekiminin serbest bırakılması, 20 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs Barış Harekati, 1975 yılında Kıbrıs Türk Federe Devleti’nin kurulması ve 25 Temmuz 1975 tarihinde Türkiye’deki ABD üslerine Türkiye’nin el koyması nedeniyle ciddi biçimde bozuldu. Türkiye ile SSCB arasında 1979 yılı Nisan ayında imzalanan antlaşma, ABD’nin Türkiye’de yeni oyunlara başvurmasına neden oldu. SSCB’nin Afganistan’ı işgal etmesi ve Şubat 1979’da İran’da Humeynicilerin işbaşına gelmesi, ABD’nin Türkiye politikalarını sertleştirdi.

Türkiye’nin bağımsız bir dış politika izleme çabalarına ABD’nin yanıtı, Türkiye’de devrimci-ülkücü savaşını körüklemek oldu. Bu nitelikteki bir çatışma sınıf mücadelesinin geriletmesinde de etkili bir biçimde kullanıldı. Sosyalist görünümlü Kürt milliyetçiliğinin geliştirilmesi de, Kemalistleri ve Türk Silahlı Kuvvetleri’ni ABD’nin safına itmede etkili bir araç olarak kullanıldı. ABD, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kendini savunma güdüsünü kendi lehine kullandı; bu enerjiden ABD politikaları için yararlandı. Türkiye Cumhuriyeti’nin bütünlüğünü tehdit eden güç “komünist Kürtler” ile birlikte devlete silah sıkan, kurtarılmış bölgeler kuran, bir kısmı Rusya’dan emir alan komünistlerdi. “Vatan savunması”nda düşman Kürtler ve komünistler, dost ise ABD idi.

1979 yılında yeniden canlandırılan Soğuk Savaş koşullarında, ABD’nin çıkarları, Türkiye’de sosyalist sol’un ezilmesini, Türkiye’deki ABD üslerinin tamamının İran’ın boşluğunu da dolduracak biçimde genişletilerek yeniden işletilmesini ve Yunanistan’ın NATO’ya geri döndürülmesini gerektiriyordu. Ecevit ve Demirel Hükümetlerinin uygulamadığı bu

talepler, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından 1981 yılında gerçekleştirildi. TSK, yeni Soğuk Savaş koşullarında Kemalizm’den iyice uzaklaştırıldı.

Bu yıllarda Türkiye ekonomisinde bazı sıkıntılar yaşandı; ancak çok geniş kitleleri yaygın biçimde sınıf mücadelesine çeken bir mutlak yoksullaşma söz konusu değildi.

Bu yıllardaki işçi eylemleri geniş kitlelerin sınıf mücadelesi temelinde değil, ülkede yaşanan siyasal istikrarsızlığın ve kavgaların yarattığı bölünmelerin işçi hareketine yansıtılması temelinde gelişti. 1975 yılındaki mitingler, TKP’nin yönlendirdiği DİSK’in faşizme karşı direniş eylemleriydi. 1976 DGM direnişi de aynı nitelikteydi. Bu dönemde sendikalar arasında silahlı çatışmalar yaşandı. Tarım satış kooperatifleri birliklerinde her iktidar değiştiğinde işçi çıkarmalar birer direnişe ve özellikle 1980 yılında silahlı çatışmalara dönüştü.

Bu yıllarda topraksız ve az topraklı yoksul köylülüğün büyük toprak sahiplerine karşı önemli bir mücadelesi olmadı. Kır ve kent küçük burjuvazisinin sınıf mücadelesindeki konumu da çok zayıftı.

Türkiye’de sosyalist hareket bu yıllarda kitleselleşti; ancak bu kitleselleşme gelişen bir sınıf mücadelesi temelinde değil, dış güçlerin yönlendiriciliğinde bir devrimci-ülkücü savaş biçiminde ortaya çıktı. Diğer bir deyişle, çarpık bir kitleselleşme yaşandı. İç savaşta devrimcilerin koruduğu ve can güvenliğini sağladığı için arkasına alabildiği kitleler, bu can güvenliğini asker sağladığında, devrimcilere verdiği desteği sona erdirdi. Devrimci-ülkücü kavgasının yarattığı enerji, bağımsız ve demokratik bir Türkiye ve sınıfsız ve sömürsüz bir dünya amacına hizmet etmedi. Bu yıllarda bazı yöreler “kurtarılmış bölge” olarak algılandı. Devrimci Yol yapılanmasının Fatsa’da yerel yönetimi ele geçirmesiyle “kurtarılmış bölge” uygulamasında yeni bir aşamaya geçildiği sanıldı.

Türkiye tarihinde ilk kez sosyalist/komünist örgütler DİSK’te, bazı bağımsız sendikalarda ve hatta Türk-İş’e bağlı sendikaların bazılarında yönetimlere geldi.

Bu dönemin belirgin özelliklerinden biri, sosyalist/komünist hareketlerin bölünmesi ve özellikle Kürt kökenli solcuların kendi özel örgütlerini kurmasıydı. Devrimci Sol'un Devrimci Yol'dan ayrılması, TKP'nin İngiltere kanadının kopması, bu bölünmenin örnekleridir. Kürt kökenli sosyalistler de Tekoşin, Kawa, Dengi Kawa, Rızgari, Ala Rızgari, Apocular, Özgürlük Yolu gibi yapılanmalara gittiler.

Bu dönemde sosyalist hareket içinde kan davaları ortaya çıktı; bu çatışmalarda yaralanan ve ölen insanlar oldu. Sosyalist/komünist sol içindeki diyalog ve tartışma kayboldu.

Bu yıllarda sosyalist sol, Kemalistlerden iyice koptu. TKP'nin CHP'yi kullanma ve Ulusal Demokratik Cephe oluşturma girişimleri de işe yaramadı. TKP, Kemalizm'le ittifaktan çok, Kemalizm'den uzaklaşan CHP'den yararlanma çabasındaydı.

1980-1983 dönemi

Soğuk Savaş'ın yeniden canlandığı bu dönemde, görünüşe göre, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bütünlüğüne saldıranlar Kürtler ve komünistler, bu bütünlüğü savunan da ABD idi.

Sosyalist/komünist hareketler 12 Eylül 1980 Darbesi ile büyük bir çöküntü yaşadı. Dergileri 100 binin üstünde satan, düzenlediği mitinglere onbinlerce insanı getirebilen, ülkücülerle ve hatta devletin güvenlik güçleriyle silahlı çatışmalara girebilen ve "kurtarılmış bölgeler" kuran örgütlenmeler, kısa bir süre içinde dağıldı.

Çok sayıda insanın işkencede hayatını kaybettiği bu acımasız süreçte sosyalist/komünist hareketlerin örgütlülüğüne ve desteklerine büyük darbe indirildi. Bazı bölgelerde çok sınırlı sayıda insan silahlı direniş örgütlemeye çalıştı; ancak bunlar da yenildi.

12 Eylül döneminde sıkıyönetim komutanlıklarına bağlı cezaevlerinde uygulanan zulümde, Atatürk ve Türk devriminin temel metinleri kullanıldı. Örneğin, Mamak askeri tutukevinde sabah ve akşam sayımlarında Atatürk'ün

gençliğe hitabesi, Atatürk'ün orduya mesajı ve İstiklal Marşı bir baskı aracı olarak kullanılıyordu. Bütün koğuşun uyumlu bir biçimde bu metinleri ezberden okuyamaması durumunda acımasız biçimde dayak uygulanıyordu. Uygulanan zulüm, sosyalist kadroların Atatürk'ten, ordudan ve devletten nefret etmesine yol açtı. Böylece antiemperyalist milli mücadelede çok temel bir ittifakın yok edilmesi sağlandı.

Bu yıllarda işçi haklarında önemli kayıplar yaşandı; ancak işçilerin gerçek gelirlerinde önemli bir düşüş olmadı. İşçi sınıfının sınıf mücadelesinin hemen hemen tümüyle durmasında askeri yönetim döneminin acımasız zulmünün ve apolitik işçiler için can güvenliğinin sağlanmış olmasının yanı sıra, bu durum da etkili oldu. Ayrıca toplu sözleşme görüşmeleri sonuçlanmamış işçilere Milli Güvenlik Konseyi tarafından yüzde 70 oranında zam verilmesi ve işten çıkarmalarda sıkıyönetim komutanlıklarından ön izin alınması koşulu da işçileri hoşnut kıldı.

1984-1991 dönemi

1984-1991 dönemi, Türkiye işçi sınıfının ciddi hak kayıplarına uğradığı ve ciddi bir mutlak yoksullaşma yaşadığı yıllardı. Özellikle 1986 yılından itibaren sınıf mücadelesi gelişmeye başladı. 1989-1991 döneminde Bahar Eylemleri, büyük grevler, Zonguldak'ta TTK işçilerinin büyük grevi ve 4-8 Ocak 1991 Madenci Yürüyüşü, sınıf mücadelesinin geliştiği ve başarılı sonuçlar elde ettiği bir süreçti. Bu mücadelede sosyalist hareketin işçi sınıfı mücadelesi içindeki konumu çok zayıftı. Zonguldak'taki mücadelede Sosyalist Parti'nin süreci etkileyen bir rolü oldu; ancak daha önceden işçi sınıfı içinde ciddi bir mevzilenme olmadığından, grev sonrasında bu etki kalıcı kılınmadı, sendikal örgütlülüğe yansıtılmadı.

İşçi sınıfının kendiliğinden gelişen 1989-1991 mücadelesi başarıyla sonuçlandı. Türkiye ekonomisi ciddi bir kriz yaşamıyordu. Türkiye tarihinde ilk kez yaşanan ve yüzbinlerce kamu işçisini kapsayan bu mücadele sonucunda, sorunlara kapitalist sistem içinde çözümler üretilebildi. Önce kamu sektörü işçilerinin, ardından özel sektör işçilerinin gerçek ücretleri

12 Eylül öncesindeki düzeyin de üstüne çıktı. İşçi sınıfı, sosyalistlerin önderliğine gerek kalmadan ve sosyalistlerin önerdiği hedeflerle ilgilenmeden, kapitalist düzen içinde sorunlarını geçici olarak çözdü. Örgütlü işçilerin büyük bölümü bu yıllarda çok da fazla bir bedel ödemedi ve risk almadan ev ve araba sahibi olabildi, yaşamını kapitalist düzen içinde iyileştirebildi. Bu nedenle 1990'lı yıllarda sosyalistlerin işçi sınıfı içindeki etkisi çok sınırlı kaldı. Bu etkisizlik, sosyalist hareketi başka toplumsal muhalefetlere ve dinamiklere yöneltti.

Örneğin, TKP'nin İngiltere kanadı (İşçinin Sesi) önderi Nihat Akseymen, *Okunacak En Büyük Kitap İnsandır-Tarihte ve Günümüzde Alevilik* kitabından sonra Alevilerin toplumsal muhalefetinin enerjisinden yararlanmayı amaçlayan *Kavga ve Kervan* dergilerini yayımladı. Akseymen, bir Alevi dedesinin önerisi üzerine, R. Yürükoğlu olan müstear ismini resmileştirdi.

Bu dönemde ve daha sonraki yıllarda topraksız ve az topraklı yoksul köylülüğün büyük toprak sahiplerine karşı önemli bir sınıf mücadelesi gelişmedi. Kır ve kent küçük burjuvazisinin hükümete ve tekeli sermayeye karşı etkili bir direnişi de olmadı.

12 Eylül Darbesi sonrasındaki baskılar sosyalist örgütlerin büyük çoğunluğunu yerle bir etmişti. Birçok sosyalist bu yıllarda da cezaevlerindedi. 12 Eylül öncesinin kitleselleşme koşullarında sosyalist mücadeleye katılanların epeyce bir bölümü bu mücadeleyi bıraktı. Gençken kolayca alınan riskler, yaş ilerleyince sorgulandı. Yıllarca devam eden zulüm, korku ve yoksunluk, birçok insanı devrimci mücadelenin kıyasına veya tümüyle dışına itti.

12 Eylül döneminde ülkede uygulanan yaygın baskı ve terör, sorgularda ve cezaevlerindeki işkence, sosyalist kadrolarda devlete karşı nefret uyandırdığında, 15 Ağustos 1984 günü PKK'nın Eruh ve Şemdinli baskınları büyük sempati uyandırdı. Birçok insan hâlâ cezaevindedi ve baskılara karşı direnebilmeye çalışıyordu. Bu arada bir örgüt, bu zulmü uygulayan yapıya saldırma cesareti gösterdiğinde, büyük sempati topladı.

Bu yıllarda yurtdışına kaçan sosyalist kadrolar da sosyalist görünümlü Kürt milliyetçileriyle ittifaklar kurmaya başladı. Türkiye'de sosyalist hareketlerin sınıf mücadelesinden koparak daha kolay ve ancak çok tehlikeli ve yanlış bir ittifak arayışına yönelmeleri, bu dönemde iyice ön plana çıktı.

12 Eylül öncesinde Güneydoğu Anadolu'da sosyalist hareketi temizlemede devlet tarafından kullanılan PKK, 15 Ağustos 1984 saldırısından sonra sosyalist çevrelerde bir anda itibar kazandı. PKK'nın geçmişte yaptığı katliamlar unutuldu; Türkiye Cumhuriyeti devletine karşı bir ittifak oluştu. Sınıf hareketinden kopmuş sosyalist örgütler de, devletin özellikle Güneydoğu Anadolu'da ve Diyarbakır Cezaevi'nde uyguladığı büyük zulümle ortaya çıkan enerjiden yararlanma çabasına yöneldi. Bu çaba, Türkiye'deki sosyalist hareketlerin bağımsız ve demokratik bir Türkiye hedefinden sapışını daha da pekiştirdi.

Sınıf mücadelesinin yükselme koşullarının bulunduğu ve yükseldiği bir dönemde, emperyalizmin kontrolündeki bir yapı olan PKK'nın önderliğinde gelişen ayrılıkçı Kürt milliyetçiliğinin yarattığı enerji bir çekim merkezi oldu. Halbuki bu enerjinin bağımsız ve demokratik bir Türkiye yaratması ve sınıfsız ve sömürsüz bir dünya doğrultusunda gelişmesi söz konusu değildi. Kürt milliyetçiliğinin tarihi, emperyalizme alet olma tarihidir.

Bu dönemde Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeler, siyasi referanslarını bu ülkede bulan siyasi örgütlerde ciddi sorunlar yarattı. Ancak SSCB'nin varlığı, bu çizgideki siyasi hareketlerin Kürt milliyetçiliğine göreceli olarak mesafeli durmalarını da sağladı. 1991 yılında SSCB dağılınca, bu hareketler büyük ölçüde yok oldu.

Bu yıllarda Sovyetler Birliği'nin varlığı, emperyalizmin Türkiye'yi parçalama ve Türkiye'de iç savaş çıkartma gibi çabalardan uzak durmasına yol açıyordu. Bu nedenle, 1984-1991 döneminde Türkiye'de Kemalistlerin ve sosyalistlerin, emperyalizme karşı milli bir ittifak oluşturabilmelerinin nesnel önkoşulları yoktu. Ayrıca 12 Eylül sonrasında yaşanan

asker zulmü, böyle bir ittifakı iyice olanaksız kılıyordu.

1991-2002 dönemi

1991-2002 dönemi koalisyon yıllarıydı. İşçi sınıfı nicel ve nitel olarak geliyordu. 1989-1991 döneminin kazanımları etkisini sürdürüyordu. Yüksek oranlı enflasyon nedeniyle meydana gelen gerçek ücret kayıpları, yüksek oranlı zamlarla büyük ölçüde telafi ediliyordu. Özelleştirmeler ve sosyal güvenlik alanında karşılaşılan zorluklar da sosyalistlere ihtiyaç duyulmadan aşılabiliyor veya ertelenebiliyordu. İşçi sınıfının mücadelesi, satınalma gücünün korunması ve sosyal güvenlik sisteminin zayıflatılmasının önlenmesi, özelleştirmelerin durdurulması, taşeronluğu ve kaçak işçiliğin önlenmesi, kamu çalışanlarına sendikal hakların verilmesine odaklanmıştı. Bunların tümü kapitalist düzen içinde karşılanabilecek taleplerdi.

Sınıf mücadelesinin gerilediği bu yıllarda, sosyalist hareket içindeki birçok kesim Kürt milliyetçiliğinin kuyruğuna takıldı. Bu yaklaşım, bağımsız ve demokratik bir Türkiye talebinin sosyalist hareketin birçok kesiminin gündeminden çıkmasına yol açtı. Sosyalist solun geniş kesimleri Kemalizm'le ittifak yerine Kürt milliyetçileriyle ittifaka yöneldi. Ancak bu tavır, sınıf mücadelesinden kopuşu da hızlandırdı.

Sınıf mücadelesi etnik temelde yürütülemedi. Etnik muhalefetin yarattığı enerjiden yararlanmak isteyenler biraz güç toplar gözüküyordu; ancak bağımsız ve demokratik Türkiye ve sınıfsız ve sömürsüz bir dünya hedefinden sapıyor, emperyalistlerin değirmenine (istemeden de olsa) su taşımaya başlıyor ve sınıf mücadelesinden iyice kopuyordu. 1991 ve sonrasında böylesine bir çıkmaz döngü yaşandı.

1991 yılında Türk Ceza Kanununun 141. ve 142. maddelerinin kaldırılması, komünistlerin legal örgütlenme olanaklarından yararlanmasını sağladı. Ancak sınıf mücadelesinin gerilediği koşullarda "komünist" adlı örgütlenmelerin geniş kitleler üzerinde bir etkisi olmadı.

1991-2002 döneminin en önemli özelliği, SSCB'nin dağılması sonrasında ABD'nin tek kutuplu bir dünya yarattığı izlenimi ve algısıydı. Bir dönemin dünya oyuncusu Rusya, artık ABD'nin kuklası durumuna düşürülmüştü. Bu durum yaklaşık 1998 yılına kadar devam etti. Çin Halk Cumhuriyeti ise uzun vadeli bir strateji çerçevesinde "düşük profil" veriyordu. ABD bu koşullarda Büyük Ortadoğu Projesi'ni formüle etti ve uygulamaya soktu. BOP'un en önemli hedeflerinden biri de Türkiye'nin parçalanması, Ortadoğu'da Kürdistan adı altında ABD emperyalizmine bağımlı bir yapının oluşturulmasıydı.

Emperyalizmin bu yeni stratejisi Türkiye'de yeni dalgalanmalar yarattı.

Emperyalizmin desteği PKK'yı güçlendirdi. PKK Güneydoğu Anadolu'da özellikle bazı kırsal bölgelerde hakimiyet kurdu; bazı kentlerde büyük güç elde etti. Kürt milliyetçiliği emperyalizmin desteği ve yönlendiriciliğinde güçlendi.

Bu gelişme, 1991 sonrasında sınıf mücadelesinin gerilediği koşullarda, yeniden toparlanmaya çalışan sosyalist örgütlenmelerin çoğunda, Kürt milliyetçiliğinin ve hatta PKK'nın gücünden yararlanma çabalarını yoğunlaştırdı. Onlar PKK'yı kullanmadı; PKK onları kullandı. Ancak bu süreçte bu sosyalist örgütler, ortaya somut olarak çıkan vatan mücadelesinde karşı cepheye yer aldı ve emperyalizmin politikalarını savunur ve uygular duruma düştüler. Böylece işçi sınıfından daha da koştular. Bu örgütlerin işçi sınıfıyla ilişkileri giderek küçülen, etkisizleşen ve eylem gücü iyice gerileyen KESK'le sınırlı kaldı.

Diğer seçenek, vatanın somut biçimde tehdit altında olduğu koşullarda vatan savunması temelinde antiemperyalist bir cephe oluşturmaktı. Sosyalistlerin Kemalistlerle yeniden birliğinin nesnel koşulları yaratılmıştı. TSK da, 1990'lı yılların başlarından itibaren, vatanın tehdit altında olduğunu kavrayan bir çizgiye yönelmişti.

1991-2002 döneminde sınıf mücadelesi düşük düzeyde geliyordu. İşçi sınıfı, koalisyon hükümetlerinden önemli tavizler kopara-

biliyordu. 1993-1995 döneminin Çalışanların Ortak Sesi Demokrasi Platformu ve 14 Temmuz 1999 tarihinde oluşturulan Emek Platformu, bağımsız ve demokratik bir Türkiye ve sınıfsız ve sömürsüz bir dünya mücadelesine gerek kalmadan bazı kazanımlar elde edebiliyordu. Ancak ilk kez bu dönemde işçi eylemlerinde emperyalizm karşıtı sloganlar kullanılmaya başlandı.

Bu koşullarda sosyalist hareketler içinde ikinci seçeneği oluşturan İşçi Partisi, vatan mücadelesini temel alan bir mücadele çizgisi benimsedi ve uyguladı. Emperyalizmle mücadele güçlü bir devlet ve orduyla ve birlik ruhu gelişmiş bir milletle olanaklıydı. Ancak bu yıllarda Türk Silahlı Kuvvetleri'nin PKK ile mücadelede başarılı sonuçlar elde edebilmesi, vatan mücadelesi alanındaki büyük tehlikelerin geniş halk kitlelerinin yaşantısına somut olarak yansımaları ve İşçi Partisi'nin geniş bir kitle desteğine ulaşmasını önledi. Sınıf mücadelesi güçsüzdü; vatana yönelik saldırıyı TSK tek başına savuşturabiliyordu. Hayat, sınıf mücadelesinin ve vatan mücadelesinin bütünlleştirilmesini zorlamıyordu.

2003-2015 dönemi

AKP'nin tek başına iktidar olduğu 2003-2015 döneminde Kürt milliyetçiliği daha da geliştirildi. Emperyalizmin Büyük Ortadoğu Projesi'nin etkili araçlarından biri Kürt milliyetçiliğiydi. Kürt milliyetçiliği içinde çeşitli çelişkiler olsa da, belirleyici akımı PKK temsil ediyordu.

Türkiye sosyalist/komünist hareketi bu dönemde de bir tercihe zorlandı.

2003-2013 döneminde AKP'nin uyguladığı ekonomi politikaları sayesinde işçilerin ve memurların gerçek ücretlerinde önemli bir azalma olmadı; tam tersine, özellikle asgari ücrette ve memur aylıklarında gerçek artışlar yapıldı. Tüketici kredileri ve kredi kartı kullanımı iyice yaygınlaştırılarak, insanların gelecekte elde edecekleri gelirleri önceden harcama olanağı sağlandı. Sağlık hizmetlerinin özelleştirilmesi önce büyük bir memnuniyete yol açtı. Üniversite sayısının artırılması ve

üniversite öğrencisi kontenjanlarının artırılması, insanların çocuklarını kolayca üniversiteye gönderebilmelerine ve çocuklarının hayatlarının kurtulduğu beklentisine kapılmalarına yol açtı. Kaçak işçilikle etkili bir biçimde mücadele edildi; sigortalı işçi sayısı 2002'den 2014'e kadar ikibuçuk katının üstüne çıktı.

Tüm bu gelişmeler, sınıf mücadelesini gerilettili. Kırdan kente göç hızlandı. Hızla işçileşen kitlelerin önemli bölümü yarı-mülksüzleşmiş kişilerdi ve ilk kuşak işçilerdi. Sınıf mücadelesinin odaklandığı yerler, özelleştirilen işletmeler ve iş kazası olan işyerleri oldu.

Kırsal nüfusun hızla azaldığı koşullarda, topraksız ve az topraklı yoksul köylülüğün büyük toprak sahiplerine ve kır ve kent küçük burjuvazisinin düzene karşı sınıf mücadelesi gelişmedi. Sınıf mücadelesinin gerilediği koşullarda toplumda değişim enerjisi arayan sosyalist hareketlerin önüne yine iki seçenek çıktı.

Birinci seçenek, kolaycı yolla Kürt milliyetçiliğinin kuyruğuna takılmaktı. Kürt milliyetçiliğinin emperyalizmin güdümünde ve kontrolünde olması, insanlığı daha ileriye götürecek bir potansiyele sahip olmaması insanları çok ilgilendirmedi. "Hareket bereketlidir" anlayışıyla hareket edildi. Özellikle 12 Eylül döneminin zulmünü yapanlara karşı bir biçimde mücadele eden güçlere duyulan sempati, onların öncülüğünü kabul etme noktasına geldi. Bu anlayışı benimseyenler Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı emperyalistlerle işbirliği noktasına sürüklendi. Bunun uç örneklerinden biri, Türkiye'yi Avrupa Birliği'ne şikayet etmektir.

İkinci seçenek, emperyalizmin Ortadoğu'ya ilişkin stratejisinde temel ve öncelikli hedefin Türkiye'nin parçalanması ve bu topraklarda bir iç savaşın çıkartılması tespitinden hareket etti. Vatan tehdit altındaydı. Vatan elden gittiğinde, bağımsız ve demokratik bir Türkiye, sınıfsız ve sömürsüz bir dünya hedefi yok olacaktı. Türkiye'yi ve insanlığı ileriye götürecek yol, bağımsız ve demokratik bir Türkiye'den geçiyordu. Vatan savunması, Türkiye'nin üniter devlet yapısının bütünlüğünün ve milli birliğin sağlanması, Kemalist devrimin daha

da geliştirilerek savunulması temel hedef kabul edildi. Bu anlayış, emperyalizme karşı geniş bir milli cephenin oluşturulmasını amaçladı.

Türkiye ekonomisinin AKP'nin düzenlediği biçimde işleminin sınırlarına 2012-2013 yıllarında ulaşıldı. Kapitalizmin üçüncü küresel krizi 2008 yılında başladı. Türkiye'nin bu krizden etkilenmesi birkaç yıl aldı. Ayrıca enflasyonu düşük tutmak amacıyla aşırı değerli Türk Lirası politikası izleyen ve ithalata ağırlık veren ekonomi politikası, geçici bir sahte cennet yarattı; ancak Türkiye'nin uluslararası alanda rekabet gücüne büyük darbe indirdi. Türkiye'nin üretken kapasitesi büyük zarar gördü. Binlerce işletme kapandı. Kapitalizmin küresel krizi ile Türkiye ekonomisinin krizi örtüştü.

Bu koşullarda sınıf mücadelesi yeniden gelişmeye başladı. Ancak bu kez sınıf mücadelesinde anti-emperyalist boyut daha da önem kazandı. Emperyalizmin teşvik ettiği etnik ayrımcılık işçi sınıfını bölüyor ve zayıflatıyordu. İşçi sınıfının günlük yaşamda karşılaştığı sorunların önemli bir bölümünün kaynağı emperyalist sömürü ve emperyalizmin Türkiye'de uyguladığı politikalarıdır.

Kapanan veya küçültülen işyerlerinin işçileri kıdem tazminatlarını veya ücretlerini alamayanca birbirinden kopuk eylemlere yöneldiler. Kredi kartı ve tüketici kredisi borçları ödenemeyince icralık işçi sayısı hızla arttı. Ufak bir kıvılcım, Nisan-Haziran 2015 döneminde Bursa'da başlayan sınıf mücadelesini diğer illere de yayabildi. Gerek 2013 Haziran Ayaklanması, gerek çeşitli günlerde Anıtkabir'de 1 milyonu aşkın insanın gerçekleştirdiği yürüyüşte, gerek işçi eylemlerinde Türk bayrağı ve Atatürk resimleri, halkı birleştiren simgeler oldu.

Diğer taraftan emperyalizmin dayattığı çözüm sürecinin gerçekte PKK'yı ve genel

olarak Kürt milliyetçiliğini güçlendirme ve Türkiye'yi parçalama süreci olduğu anlaşıldı. 2015 Temmuz'unda PKK'nın saldırıları sistemli hale geldi ve 24 Temmuz'da bölücülüğe ve terörist İslamcı gruplara karşı kapsamlı bir mücadele başlatıldı. F-tipi örgütlenmeye yönelik operasyonlar da sürdürüldü.

İki seçenek

Günümüzde sosyalist solun önünde iki seçenek vardır. Birinci seçenek, emperyalizmin güdümündeki Kürt milliyetçiliğinin toplumsal muhalefetinin yarattığı enerjiden yararlanmayı amaçlayarak "biji serok Obama" diyen ("ABD'nin kara gücü") PKK'nın kuyruğuna takılmak, Türkiye'ye düşman bir çizgi izlemeyi demokrasiye sanmak, Ermeni soykırımını yalanını sahiplenmek, emperyalistlerin Ortadoğu'ya ilişkin planlarına alet olmak, işçi sınıfını etnik temelde bölmektir. Bu çizgi, sınıf mücadelesinin yükseldiği koşullarda işçi sınıfından ve diğer emekçi sınıf ve tabakalardan soyutlanmaktadır.

İkinci seçenek, sınıfsız ve sömürsüz bir dünya nihai hedefini gözardı etmeden, emperyalizme karşı mücadelenin öncelikli olduğu anlayışından hareket etmek, vatanın birliği ve milletin bütünlüğünü savunmak, tüm emekçi sınıf ve tabakaları ve millici kesimleri anti-emperyalist milli cephede birleştirmek, stratejik hedef olarak bağımsız ve demokratik Türkiye'yi savunmak ve Kemalist devrimi daha da geliştirerek korumaktır. Bu çizgi, yükselen sınıf mücadelesi ile vatan mücadelesini bütünleştirebilirse, başarıya ulaşacaktır.

PKK'nın kuyruğuna takılmasa da vatan mücadelesini dikkate almayan siyasi anlayışların işçi sınıfının yükselen toplumsal muhalefetine önderlik edebilme olasılığı ise yoktur.